

Dokumentin sisältö

Johdanto

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2013 - 2017

....1 Indikaattorien osoittama hyvinvointi

....2 Tehdyt toimenpiteet

....3 Johtopäätökset

OSA II HYVINVOINTIOHJELMA VUOSILLE 2018-2021

....4 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

....5 Tavoitteet ja toimenpiteet

Laadittu 06.06.2018

OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY

....6 Suunnitelman laatijat

....7 Suunnitelman hyväksyminen

Johdanto

Hyvinvointi syntyy ihmisen itsensä, hänen läheistensä, lähiympäristönsä ja palvelujärjestelmän toiminnan sekä yhteiskuntapolitiikan tuloksena. Hyvinvoinnin tekijöitä ovat terveyden ja toimintakyvyn lisäksi elinolosuhteet ja elinympäristö, asuminen, toimeentulo, mielekäs tekeminen, ihmissuhteet, yhteisöllisyys, osallisuus ja turvallisuus. Hyvinvointi merkitsee erilaisia asioita ihmisille elämänkaaren eri vaiheissa. Hyvinvointi on ihmisen fyysistä, psyykkistä, sosiaalista, emotionaalista ja hengellistä hyvää oloa.

Kuntalain 1 §:n perusteella kunnan perustehtävä on asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Terveydenhuoltolain 12 §:n 1 momentin mukaan kunnan on seurattava asukkaistensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin. Hyvinvoinnin edistäminen on kunnan eri toimialojen yhteistyössä toteuttamaa työtä. Hyvinvoinnin edistäminen kohdistuu yksilöön, perheeseen, yhteisöihin, koko väestöön ja näiden elinympäristöihin. Hyvinvoinnin edistäminen on sosiaalista hyvinvointia, terveyttä, turvallisuutta ja osallisuutta tukevaa sekä köyhyyttä, syrjäytymistä ja muita sosiaalisia haittoja vähentävää toimintaa. Hyvinvointityö kunnassa on suunnitelmallista voimavarojen kohdentamista kuntalaisten hyvinvointia edistävällä tavalla.

Kuntalain mukaan kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja kuntastrategiassa tulee ottaa huomioon kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen. Punkalaitumen kunnan strategia vuosille 2018 - 2025 on hyväksytty valtuustossa keväällä 2018. Strategian yhtenä toimeenpano-ohjelmana on määritelty laadittavaksi hyvinvointiohjelma, jonka toteutumista seurataan vuosittain. Vuosisuunnitelma tarkennetaan talousarvion teon yhteydessä, jolloin määritellään toimenpiteet tulevalle toimintakaudelle. Tilinpäätöksen teon yhteydessä arvioidaan vastaavasti vuosittain ohjelmatyön toteutumista.

Valtuustokauden 2018 - 2021 hyvinvointiohjelmassa on edellisten hyvinvointikertomusten antama tieto sekä toimialojen havainnot kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta. Lisäksi hyvinvointiohjelmassa on huomioitu Pirkanmaan alueellinen hyvinvointikertomus 2017-2020. Alueellinen hyvinvointikertomus on strateginen alueellinen asiakirja, joka antaa suuntaviivat alueellisen terveyden edistämisen koordinaation painopisteille ja niiden toimeenpanolle.

Hyvinvointityö on Punkalaitumen kunnassa organisoitu uudelleen vuoden 2018 alusta alkaen. Kuntaan on nimetty hyvinvointikoordinaattori ja kunnan johtoryhmä on nimetty kunnan hyvinvointiryhmäksi. Hyvinvoinnin ja terveydenedistämiseen ei ole budjetoitu erillistä määrärahaa eikä hyvinvoinnin koordinaatioon käytettävää resurssia ole määritelty. Aikaisempina vuosina hyvinvointityötä koordinoitiin yhteistyössä Sastamalan kaupungin kanssa erillisen elämänhallintatyöryhmän koordinoimana. Sosiaali- ja terveystyöt järjestetään yhteistoiminta-alueella, tässä asiakirjassa ei nosteta erityisesti esiin ko. palvelutuotantoon liittyviä tavoitteita. Sosiaali- ja terveystyöalueiden osalta yhteistoiminta-alueelle määritellyt tavoitteet ja toimenpiteet koskevat myös Punkalaitumen kuntaa.

Käynnissä olevan valtuustokauden aikana tulee mahdollisesti muutos, joka vaikuttaa merkittävästi hyvinvointityöhön ja sen suunnitteluun; sote- ja maakuntauudistus. Maakuntaan siirtyvien toimintojen osalta hyvinvoinnin edistämistä vastuu siirtyy maakunnalle. Yhteistyön merkitys toimijoiden välillä korostuu, muodostuu uusia yhteistyömuotoja, joissa hyvinvoinnin edistämisestä on sovittava yhteistyönä. Kuntien hyvinvointityön tueksi on maakunta- ja soteuudistuksen yhteydessä suunniteltu erillistä valtionosuuden lisäosaa.

Asiakirja muodostuu kahdesta eri osasta:

Osa I Päättyneeltä valtuustokaudelta esiin nostettavat asiat

Osa II Käynnissä olevan valtuustokauden suunnittelu, Hyvinvointiohjelma

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2013 - 2017

Kunnan toiminnassa hyvinvoinnin edistäminen tarkoittaa kunnan kunkin toimialan yksinään, yhdessä ja yhteistyökumppaniensa kanssa tekemää työtä. Työllä luodaan puitteet tai pyritään vaikuttamaan yksilöiden ja yhteisöjen tekemiin valintoihin, jotta asukkaiden hyvinvointi kohenisi tai pysyisi vähintään ennallaan. Hyvinvoinnin edistäminen on kunnan jokapäiväistä toimintaa. Päätösten valmistelun yhteydessä on arvioitava ennakkoon vaikutuksia kuntalaisten hyvinvointiin.

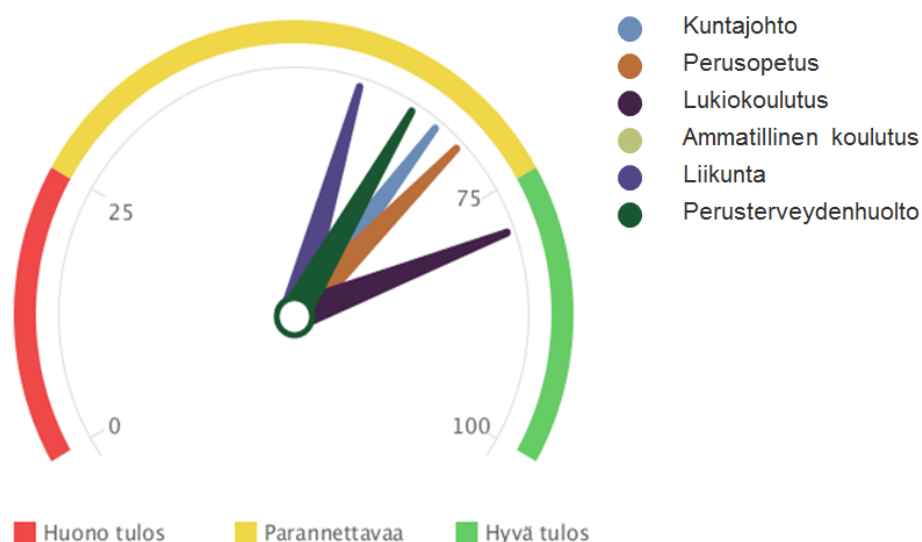
Hyvinvointityö on tiedolla johtamista, jossa käytetään hyväksi erilaisista lähteistä saatavia indikaattoritietoja. Päättäneellä valtuustokaudella tehdyistä toimenpiteistä voit lukea [Punkalaitumen kunnan hyvinvointikertomuksesta valtuustokaudelta 2013-2016](#).

1 Indikaattorien osoittama hyvinvointi

TERVEYDENEDISTÄMISAKTIIVISUUS / TEA -VIISARI

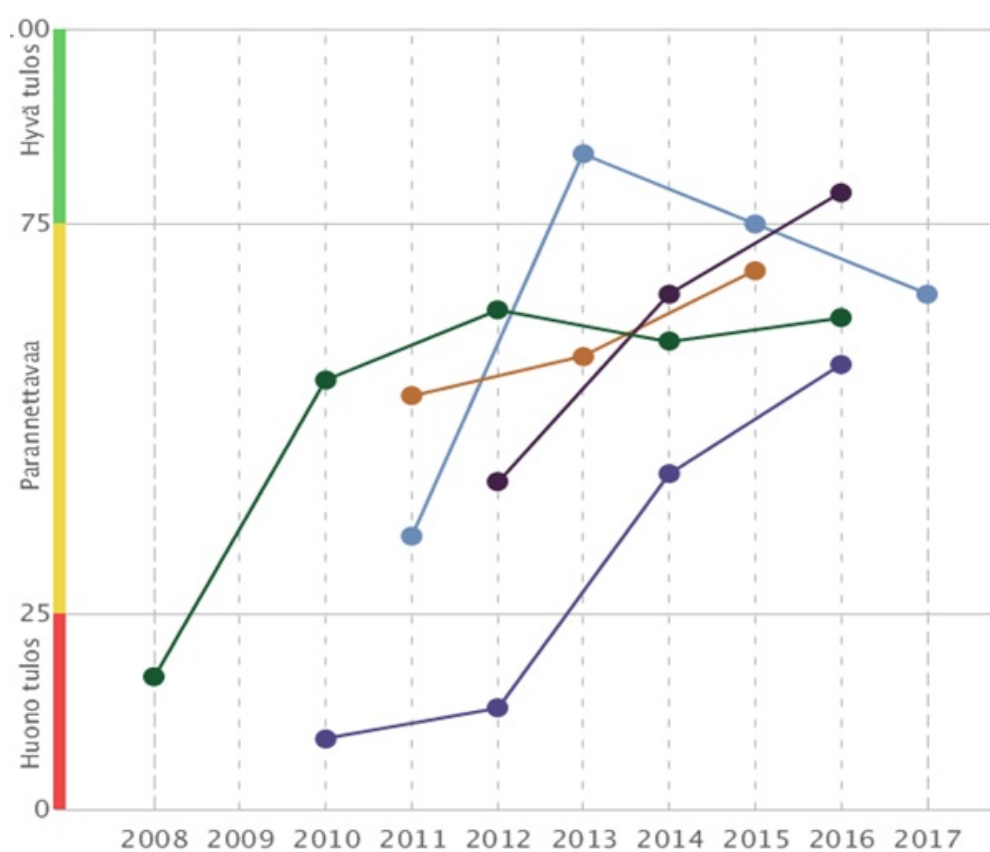
TEA-viisari on mittari, joka kuvaa kunnan terveydenedistämisaktiivisuutta. Se tukee kuntien, alueiden ja koulun terveydenedistämistoiminnan suunnittelua ja johtamista. TEA-viisarissa esitetään tuloksia organisaatioiden mitattavissa olevista ominaisuuksista ja toiminnasta. Terveydenedistämisaktiivisuutta mitataan TEA-viisarilla tällä hetkellä seuraavilta osa-alueilta; perusterveydenhuolto, perusopetus, lukiokoulutus, ammatillinen koulutus, liikunta ja kuntajohto. TEA-viisariin kerätään tietoa organisaatioihin lähetettävillä kyselyillä. Tietoa tulosten muodostumisesta voit lukea lisää seuraavasta linkistä; [TEA -viisari tiedonkeruu](#).

Terveydenedistämisaktiivisuus : Punkalaidun 2017

Terveystiedon aktiivisuus : Punkalaidun 2017

	Punkalaidun	Koko maa
Terveystiedon aktiivisuus	69	71
Kuntajohto	66	79
Perusopetus	69	69
Lukiokoulutus	79	70
Ammatillinen koulutus	..	67
Liikunta	57	71
Perusterveydenhuolto	63	66

Kuntajohto: Punkalaidun 2017

Vahvuudet	Vastaus
Ikäryhmittäisiä tavoitteita ja toimenpiteitä terveyttä edistävien ravitsemustottumusten lisäämiseksi: Ikääntyneet	Kyllä, laadittu tarkempi suunnitelma toimenpiteistä
Paikallinen turvallisuussuunnitelma: Käsitelty hallituksessa tai valtuustossa	Keskusteltu ja päätetty toimenpiteistä
Valtuustolle raportoitu: Väestöryhmien välisiä terveyseroja	Kyllä
Valtuustolle raportoitu: Elämänhallintaa	Kyllä
Ikäryhmittäisiä tavoitteita ja toimenpiteitä terveyttä edistävien ravitsemustottumusten lisäämiseksi: Lapset ja nuoret	Kyllä, laadittu tarkempi suunnitelma toimenpiteistä
Toimenpiteet terveyserojen kaventamiseksi: Kirjattu talous- ja toimintasuunnitelmaan	Kyllä
Johtamisvastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä: Kirjallinen päätös työryhmän tehtävistä	Kyllä
Valtuustolle raportoitu: Terveydentilaa	Kyllä
Johtamisvastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä: Kirjallinen päätös vastuutahon nimeämisestä	Kyllä
Verkkosivuilla tarkasteltavissa: Kuvaus kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista ja -keinoista	Kyllä

Kuntajohto: Punkalaidun 2017

Kehittämiskohteet	Vastaus
Johtoryhmä seuraa: Elinoloja	Ei
Johtoryhmä seuraa: Elinympäristön terveellisyttä	Ei
Toimenpiteet terveyserojen kaventamiseksi: Kirjattu laajaan hyvinvointikertomukseen	Ei
Tavoitteet ja toimenpiteet määritetty: Tavoitteet	Ei
Tavoitteet ja toimenpiteet määritetty: Toimenpiteet	Ei
Palveluiden suunnittelu: Hyödynnetään kokemusasiantuntijoita	Ei
Tarkastuskertomus: Arvioitu hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutumista	Ei
Johtoryhmä seuraa: Terveydentilaa	Ei
Palveluiden suunnittelu: Mahdollisuus vaikuttaa päätösten valmisteluun verkossa	Ei
Johtoryhmä seuraa: Väestöryhmien välisiä terveyseroja	Ei

Lisätietoa kuntakohtaisista tuloksista, vahvuuksista ja heikkouksista, voi lukea alla olevista linkeistä;

[TEA -viisari vahvuudet/heikkoudet](#)

[TEA - viisari](#)

SOTKANET

Sotkanet.fi palvelusta löytyy yli 2 000 eri tilastotietoa väestön terveydestä ja hyvinvoinnista sekä palvelujärjestelmän toiminnasta. Sotkanet tilastotiedot ovat saatavilla mm. kunnittain, sairaanhoitopiireittäin ja aluehallintovirastoittain. Sivustolla voi vertailla vapaasti eri tilastotietoja ja alueita keskenään tilastotaulukkoina, kaaviona ja karttoina.

0 - 6-vuotiaat, % väestöstä info ind. 7	Koko maa	7,3
	Etelä-Pirkanmaan seutukunta	6,9
	Punkalaidun	4,7
75 vuotta täyttäneet, % väestöstä info ind. 171	Koko maa	9,1
	Etelä-Pirkanmaan seutukunta	10,6
	Punkalaidun	16,4
Alkoholijuomien myynti asukasta kohti 100 %:n alkoholina, litraa info ind. 714	Koko maa	7

	Etelä-Pirkanmaan seutukunta	6,2
	Punkalaidun	2,5
Erityiskorvattaviin lääkkeisiin diabeteksen vuoksi oikeutettuja 40 vuotta täyttäneitä, % vastaavanikäisestä väestöstä info ind. 683	Koko maa	10,6
	Etelä-Pirkanmaan seutukunta	12,2
	Punkalaidun	15,9
Erityiskorvattaviin lääkkeisiin verenpainetaudin vuoksi oikeutettuja 40 vuotta täyttäneitä, % vastaavanikäisestä väestöstä info ind. 688	Koko maa	14,4
	Etelä-Pirkanmaan seutukunta	16,2
	Punkalaidun	18,8
Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista info ind. 3906	Koko maa	18,9
	Etelä-Pirkanmaan seutukunta	22,9
	Punkalaidun	45,5

Sotkanet.fi sivustolta pääsee lukemaan lisää tilastotietoja hyvinvoinnista ja terveydestä.

PIRKANMAAN ALUEELLINEN HYVINVOINTIKERTOMUS

Pirkanmaan alueellinen hyvinvointikertomus sisältää selvityksen väestön hyvinvoinnin kehityksestä alueellisesti valtuustokaudella 2013-2016. Alueellisen hyvinvointikertomuksen 2017-2020 painopisteiden valintaan vaikuttivat kuntien alueellista terveyden edistämisen koordinoitua koskevat indikaattoritiedot. Hyvinvointikertomuksessa on esitetty kunnille toimenpiteitä tavoitteisiin pääsemiseksi. Punkalaitumen kunnan osalta hyvinvointiryhmä on arvioinut asetettuja tavoitteita ja valinnut paikalliseen hyvinvointiohjelmaan toimenpiteitä. Voit tutustua tarkemmin alueelliseen hyvinvointikertomukseen ositteessa; [Pirkanmaan alueellinen hyvinvointikertomus](#).

KUNTALAISKYSELY 2017

Kuntalain mukaan kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan.

Syksyllä 2017 tehdyssä kuntalaiskyselyssä kuntalaisilta kysyttiin mm. miten kunnan toimintaan halutaan osallistua ja vaikuttaa. Eniten kannatusta saivat sähköiset kyselyt ja kuntavaaleissa äänestäminen. Seuraavilla sijoilla olivat sosiaalisen median seuraaminen ja tapahtumiin osallistuminen.

Kyselyssä tiedusteltiin myös mieluisimpia viestintäkanavia. Vastauksissa lähes tasavertaisina tiedotusvälineinä nähtiin lehti-ilmoitukset, lehtiartikkelit, kunnan internetsivut sekä facebook-sivut.

HYVINVOINTIKYSELY LUOTTAMUSHENKILÖILLE HYVINVOINNINEDISTÄMISTYÖSTÄ 2018

Luottamushenkilöille suunnattuun sähköiseen kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseen liittyvään kyselyyn vastasi 24 henkilöä. Kyselyyn vastanneiden mielestä vuosittain valittavasta erityisteemasta voisi äänestää kuntalaiset. Luottamushenkilöstö pitää tulosten perusteella tärkeimpinä teemoina kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisyössä sosiaalista kanssakäymistä ja liikuntaamahdollisuuksia.

Lisäksi vastanneet arvelivat, että tehostamalla nykyisistä palveluista tiedottamista ja järjestämällä enemmän matalan kynnyksen palveluja, kunta pystyy edistämään kuntalaisten hyvinvointia tehokkaimmin. Puolet kyselyyn vastanneista koki, että pystyvät vaikuttamaan kunnan tuottamiin palveluihin riittävästi.

KOULUTERVEYSKYSELY 2017

Nuorten terveyteen liittyvistä asioista saadaan laajasti tietoa kouluterveyskyselyn avulla. Viimeisin kouluterveyskysely on tehty 2017. Kouluterveyskyselyyn 2017 ensimmäistä kertaa vastasivat alakoulujen 4. ja 5. luokkien oppilaat yläkoulu- ja lukioikäisten oppilaiden lisäksi.

Vuoden 2017 raportointi löytyy THL:n sivuilta www.thl.fi/kouluterveyskysely/tulokset. Valitettavasti Punkalaitumen kunnan osalta tulokset eivät kaikilta osin tallentuneet sähköisen järjestelmän ongelmista johtuen.

MOVE - FYYSIENTOIMINTAKYVYN SEURANTAJÄRJESTELMÄ

Move! on perusopetuksen 5. ja 8. vuosiluokkien oppilaille tarkoitettu fyysisen toimintakyvyn valtakunnallinen tiedonkeruu- ja palautejärjestelmä, joka tuottaa muun muassa tietoa yhdistettäväksi 5. ja 8. vuosiluokilla koululaisille tehtäviin laajoihin terveystarkastuksiin. Järjestelmän keskeisenä tarkoituksena on kannustaa omatoimiseen fyysisestä toimintakyvystä huolehtimiseen.

Fyysisen aktiivisuuden suositus kouluikäisille:

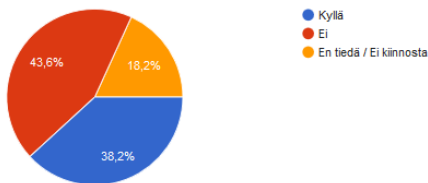
- Kaikkien 7-18-vuotiaiden tulee liikkua vähintään 1-2 tuntia päivässä monipuolisesti ja ikään sopivalla tavalla.
- Yli kahden tunnin pituisia istumisjaksoja tulee välttää.
- Ruutuaikaa viihdemedian ääressä saa olla korkeintaan kaksi tuntia päivässä.

NUORISOKYSELY 2017

Vuonna 2017 toteutettiin paikallisesti yläkoulun ja lukion oppilaille nuorten harrastuneisuuteen ja yleiseen hyvinvointiin liittyvä kysely. Kyselyyn vastasi 110 yläkoulu/lukioikäistä oppilasta.

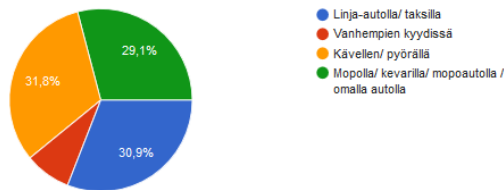
Onko Punkalaitumella mielestäsi tarpeeksi nuorille suunnattuja vapaa-ajanviettopaikkoja?

110 vastausta

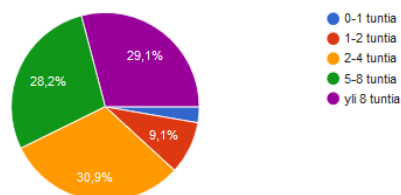
Miten yleensä kuljet koulumatkat?

110 vastausta

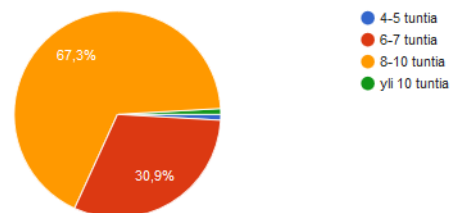
Kuinka paljon liikut VIIKOSSA lihasvoimin? (Liikuntaharrastukset, koulumatkat, hyötyliikunta)

110 vastausta

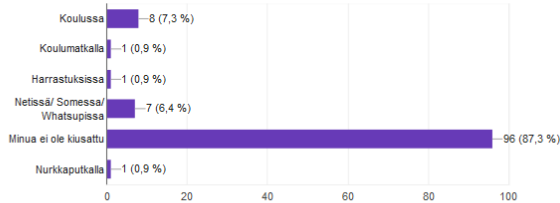
Kuinka monta tuntia nuket vuorokaudessa?

110 vastausta

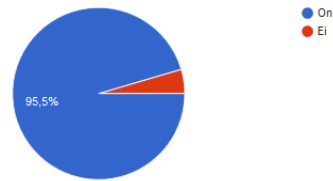
Missä sinua on kiusattu viimeisen vuoden aikana? (voit valita useamman vaihtoehdon)

110 vastausta

Onko sinulla kavereita?

110 vastausta

2 Tehdyt toimenpiteet

Talous ja elinvoima

Vuoden 2018 talousarvio on laadittu 1,7 milj. euroa alijäämäiseksi. Merkittävin syy alijäämäväiseen talouteen on valtionosuuksien yli miljoonan euron vähennys vuoden 2016 tasoon verrattuna. Kunnassa on tehty erillinen talouden sopeutusohjelma, jonka valtuusto käsittelee kesäkuussa 2018.

Kuntastrategiassa yhtenä painopisteenä on kunnan elinvoimaisuuden lisääminen houkuttelemalla paikkakunnalle yrityksiä ja asukkaita. Myös kuntalaiskyselyssä huoli kunnan elinvoimaisuudesta ja yritysten häviämisestä nousi vahvasti esille. Kunnassa on laadittu erillinen elinvoimaohjelma, jonka valtuusto käsittelee kesäkuussa 2018.

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tukeminen

Indikaattoritiedoista esiin nousee lasten ja nuorten sekä heidän vanhempiansa elintavoissa hyvinvointiin liittyviä kehittämisalueita. Elintavoilla, mahdollisemman varhaisella tuella ja palveluiden saatavuudella on suurin merkitys terveyteen ja hyvinvointiin.

Edellisen valtuustokauden aikana varhaiskasvatuksessa on jouduttu toimimaan väistötiloissa, joka osaltaan on vaikuttanut varhaiskasvatuksen toimintaan. Valtuustokauden aikana ei ole tehty paikallista kyselyä lapsiperheiden elintavoista. VASU-keskusteluiden (varhaiskasvatussuunnitelma) yhteydessä on kuitenkin järjestelmällisesti otettu puheeksi unen, liikunnan ja ravitsemuksen merkitys. Hyvinvointiteemoja ei ole nostettu esiin erillisinä kokonaisuuksiana vanhempainiltojen yhteydessä. Sosiaali- ja terveystieteiden kanssa ei ole ollut säännöllistä yhteistyötä. Erityislastentarhanopettajan resurssia on paikallisesti ollut käytössä 20% viikoittaisesta kokonaistyömäärästä. Päivähoito-oikeutta ei ole rajoitettu, joten kaikilla lapsilla on tasavertaiset mahdollisuudet päästä varhaiskasvatuksen palveluihin osallisiksi.

Perusopetuksessa sekä lukiokoulutuksessa olevien oppilaiden hyvinvoinnista saadaan tietoa valtakunnallisesti toteutettavista kouluterveyskyselyistä. Lisäksi perusopetuksen oppilaille toteutetaan lukuvuosittain hyvinvointiprofilikysely, josta saadaan koulukohtaista materiaalia hyvinvoinnin edistämistyöhön.

Vuorovuosin on toteutettu alakoulun ja yläkoulun/lukion oppilaille asiakaskysely kouluruokailuun liittyen. Tuloksista nousee esiin, että valtaosa oppilaista on tyytyväisiä kouluruokaan sekä ruokailutilanteeseen. Kuitenkin huolestuttavaa on se, että osa oppilaista jättää kouluruoan kokonaan väliin, tavoitteeksi on asetettu alakoulun puolella 100 % osallistuminen kouluruokailuun ja yläkoulun/lukion puolella 90% (koeviikot, kotitalous ja tet-viikot huomioiden). Teetetyn kyselyn perusteella 67 % osallistuu joka päivä, 23 % osallistuu ruokailuun lähes joka päivä ja 9 % ei osallistu kouluruokailuun juuri koskaan. Ravitsemusasioihin on panostettu eri toimialojen yhteisen ravitsemussuunnittelun kautta sekä tarjoamalla ravitsemusongelmiin ravitsemusterapeuttipalveluja.

Perusopetuksen oppilaille on tarjottu indikaattoritietojen mukaan laadukkaat perusopetuspalvelut. Monialainen oppilashuoltotyöryhmä on kokoontunut säännöllisesti. Tarvittaessa yksittäisen opiskelijan hyvinvoinnin ja opintojen edistymisen tukemiseksi koolle kutsutaan monialainen asiantuntijaryhmä.

Koulukuraattorin, koulupsykologin ja kouluterveydenhoitajan resurssi on ollut käytettävissä keskeytyksettä, kaikilla oppilaille on mahdollisuus käyttää palveluita. Kaikissa perusopetusta tuottavissa yksiköissä on toiminut oppilaskuntatoiminta. Yhteiskoululla toimii tämän lisäksi tukioppilastoiminta. Nuorisovaltuusto toimii koko kunnan

alueen äänitorvena kokoontuen säännöllisesti käsittelemään nuoria koskevia asioita. Nuorisovaltuustolla on puhe- ja läsnäolo-oikeus kunnanhallituksessa, valtuustossa ja kaikissa lautakunnissa.

Yhteiskoulun-lukion rehtori sekä hyvinvointijohtaja ovat osallistuneet säännöllisesti alueellisen lasten ja nuorten palvelu- ja ohjausverkoston toimintaan. Palveluverkostossa on edustus myös mm. poliisista, Sotesista ja Saskystä. Monialainen yhteistyö on antanut suuntaviivaa lasten ja nuorten elinoloista ja toiminpiteitä vaativista ilmiöistä. Yhteiskoulun-lukion rehtori on osallistunut säännöllisesti alueellisiin oppilashuollon ohjausryhmän palaveriin. Tapaamisia on ollut vuosittain 4-6 kertaa.

Yhteiskoulussa ja lukiossa on ollut vuosittain aina jotain hyvinvointiin ja terveyteen liittyviä teemoja ja vierailuvia asiantuntijoita kertomassa asiaan liittyvistä teemoista. Hammashoitaja käy säännöllisesti kertomassa suun hyvinvoinnista ja terveellisestä ravinnosta. Päihteisiin liittyvää valistusta on ollut vuosittain ja liikunnan merkitys otetaan usein esille. Uudessa opetussuunnitelmassa on yhtenä monialaisten opintojen teemana hyvä terveys.

Liikuntatoimessa on toteutettu Kaikki liikkuu-hankkeet, joidea kautta on tavoiteltu matalankynnyksen liikuntaryhmiin lapsia ja nuoria, jotka eivät harrasta säännöllisesti muuta liikuntaa. Hankkeen kautta aloitettiin myös terveydenhuollon kanssa yhteistyössä maksuton liikuntaneuvontapalvelu. Liikuntakipinän syntymiseksi mahdollisimman monelle kerho- ja tapahtumatoiminnoissa on tehty yhteistyötä koulun ja liikuntatoimen välillä. Tästä huolimatta indikaattoritiedot osoittavat, että lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuus ei ole noussut ja ylipainoisten oppilaiden määrä on kasvanut. Näihin asioihin tullaan kiinnittämään huomiota lisää jatkossa. Rakenteilla olevan uuden koulurakennuksen piha-alueen suunnittelussa huomioidaan yläkoulu- ja lukioikäisten oppilaiden välituntiaktiivisuuden mahdollistuminen.

Kaikki lapsille ja nuorille suunnattu kunnan järjestämä toiminta on ehdottoman päihteetöntä. Erimielisyystilanteita varten kuntaan on hankittu alkometri, jotta asiasta voidaan tarvittaessa varmistua. Menneen valtuustokauden aikana nuorten kanssa työskentelevää henkilöstöä koulutettiin puuttumaan ajoissa päihdekäyttäytymiseen, Valomerkki ja Omin jaloin -toimintamallien kautta. Toimintamallien käyttöön koulutettiin myös seurakunnan ja 4H-yhdistyksen henkilökuntaa. Vuosittain on toteutettu moniammatillisena yhteistyönä yläkoulun (ja lukion) oppilaille ennaltaehkäisevän päihdetyön teemapäivä.

Etsivää nuorisotyötä on tehty Sastamalan kanssa yhteistyössä vuodesta 2011 alkaen. Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa palvelujen ulkopuolella olevat nuoret ja ohjata heidät palvelujen piiriin sekä tuottaa tietoa nuorten elinolosuhteista. Suurin osa asiakkaista on tullut toisen asteen oppilaitoksista, jolloin opinnot ovat keskeytyneet tai vaarassa keskeytyä.

Erityisnuorisotyön hanke on käynnistetty yhteistyössä Sastamalan kaupungin kanssa vuoden 2018 alusta alkaen. Erityisnuorisotyön resurssia hyödyntämällä on vuoden 2018 aikana toteutettu sosiaalista vahvistamista tukevaa toimintaa Yhteiskoululla sekä kaikille oppilaille että pienryhmä/yksilötoimintana. Lisäksi on käynnistetty nuorisokahvilakokeilu ja toteutettu työleiri ilman kesätyöpaikkaa jääneille nuorille.

Nuorisopalveluiden kautta toteutettiin vuonna 2017 kysely, jossa selvitettiin yläkoulu- ja lukioikäisten nuorten toiveita liittyen harrastustoimintaan. Kyselyn tulosten pohjalta on käytännössä kokeiltu nuorisokahvilatoimintaa yli 15-vuotiaille, laitettu liikkeelle selvityspyyntö mopoiualueen perustamisesta ja perustettu show-tanssin harrasteryhmä nuorille. Lisäksi kyselyssä nuorten toiveena esille nousi vapaasti käytettävissä olevan paintball-alueen perustaminen kunnan alueelle.

Valtuustokauden aikana nuorisotyöttömyydessä on tapahtunut positiivista muutosta. Nuorille suunnattuja työllisyyspalveluita on kehitetty paikallisesti. Nuorilla on ollut mahdollisuus osallistua yksilö- ja ryhmämuotoiseen ohjaukseen työtoiminnan lisäksi. Erikseen on toteutettu hyvinvointiryhmätoimintaa, jossa on kiinnitetty huomiota elämänhallinnan ja hyvinvoinnin eri osa-alueisiin. Toiminnan yhteydessä nuorilla on ollut kerran viikossa mahdollisuus nauttia terveellinen ja kokonaisvaltainen lämmin ateria. Punkalaitumen kunta on mukana alueellisessa työvoima- ja yrityspalvelujen kokeilussa vuoden 2018 loppuun saakka.

Kirjasto- ja kulttuuritoimi on kehittänyt lasten ja nuorten kirjasto- ja kulttuuritoimintaa. Kirjastolla on toteutettu ohjelmointi- ja pelityöpajoja, järjestetty kirjastosuunnistuksia, räppi-, sarjakuva- ja ukuleletyöpajoja ja näytetty elokuvia. Kouluilla järjestettiin kirjavinkkauksia aktiivisesti. MLL:n perhekahvilassa vierailtiin liikkuvan kirjaston kanssa ja pyrittiin saattamaan vanhemmille tietoa lapselle lukemisen merkityksestä lapsen kehittymiseen ja elämään. Nuorisotoimi on ollut kiinteässä yhteistyössä tapahtumien tuotannossa. Pohjoisseudun koululle saatiin Lukuklaani-hankeavustusta ja perustettiin koulukirjasto tukemaan lasten lukemista. Osaltaan nuorten kulttuuriharrastuksista on huolehtinut taiteen

perusopetus sekä kansalaisopiston kurssitarjonta.

Virkistys- ja liikunta-alueita on kehitetty rakentamalla uusi leikkipuisto Saunaojalle. Samalla toteutettiin pitkään kuntalaisten toiveissa ollut beach volley -kenttä alueelle. Emmanpuiston leikkikenttä kunnostettiin ja sen turvallisuutta parannettiin valaistuksella ja aidalla. Keskuskoulun leikkipaikalle asennettiin turva-alusta.

Vartiolan liikunta-alueelle on rakennettu uusi hiekkapintainen palloilukenttä, joka toimii talvisin niin lasten kuin aikuistenkin luistelualueena. Alueen viihtyisyyttä ja turvallisuutta parannettiin myös uudella energialla säästävällä valaistuksella.

Liikenneturvallisuuden parantamiseksi on laadittu viisaan ja turvallisen liikkumisen suunnitelma. Suunnitelma on laadittu yhteistyössä Punkalaitumen ja Vesilahden kuntien, Sastamalan kaupungin, Pirkanmaan Ely:n, Liikenneturvan sekä Sisä-Suomen poliisilaitoksen kanssa. Suunnitelman tavoitteena on asentaisiin ja liikennekäyttäytymiseen vaikuttaminen että fyysisen liikenneympäristön parantaminen. Liikenneonnettomuuksien määrää pyritään vähentämään panostamalla erityisesti jalankulun ja pyöräilyn suosion kasvattamiseen, liikenneturvallisuustyöhön sekä turvalaitteiden käytön lisäämiseen. Erityisesti lapsille ja nuorille suunnattu turvallisuustyö on tärkeässä roolissa. Suunnitelman laadinnassa on tehty erilliset kyselyt sekä kuntalaisille että koulujen oppilaille.

Työkäisen väestön hyvinvoinnin tukeminen

Kunnan internet-sivut uudistettiin v. 2017 ja sivuille on pyritty keräämään mahdollisimman kattavasti tietoa saatavissa olevista palveluista. Internet-sivuilla on palautelomake, jolla voi tehdä tiedusteluja ja antaa palautetta. Kunnan palvelut on kuvattu suomi.fi-sivustolle ja facebook-sivuilla tiedotetaan aktiivisesti.

Tiedottamista ja kuntalaisten kuulemista on eri tavoin pyritty parantamaan. Paikallislehden ilmoitusten lisäksi lehteen tarjotaan juttuvinkkejä ajankohtaisista asioista. Info- ja suunnittelutilaisuuksia sekä teemailtoja on järjestetty kohdistetusti aihealueittain. Syksyllä 2017 järjestettiin kuntalaiskysely, jossa oli mahdollista antaa palautetta kunnassa tarjottavista palveluista. Lisäksi kunnassa on tehty useita kohdistettuja kyselyitä, teemoina esim. liikenneturva, kulttuuri, kirjastohankinnat, liikuntapaikat ja asiointipiste sekä koululaisille järjestetyt omat suunnatut kyselyt. Kunnassa on julkaistu hyvinvointitiedote. Kirjasto- ja kulttuuritoimen sekä hyvinvoinnin yhteinen asiakasraati aloitti joulukuussa 2017.

Punkalaitumen kunnanhallitus on kokouksessaan 26.3.2018 perustanut kuntaan työryhmän Punkalaitumen palveluverkosto. Työryhmään kuuluu pysyvinä jäseninä, ns. ydinryhmänä Punkalaitumen kunnan hyvinvointijohtaja, varhaiskasvatusjohtaja sekä Yhteiskoulu-lukion rehtori. Ydinryhmä päättää kokoontumistarpeista ja kokouksissa käsiteltävistä asioista. Työryhmän tehtävänä on raportoida eteenpäin verkostossa esiin tulevista asioista. Työryhmän kokouksiin pyydetään asiantuntijaedustajat kulloinkin käsiteltävien asioiden mukaan. Kutsuttavia yhteistyötahoja ovat esim. kunnan muut työntekijät, Sotesi, seurakunta, työllisyyspalvelut, yhdistykset, yritykset, poliisi, vanhusneuvosto, nuorisovaltuusto ja muut tarpeelliseksi koetut tahot. Työryhmän tehtävänä on koordinoita ja välittää tietoa paikallistasolla eri väestöryhmien hyvinvointiin liittyvistä palveluista.

Palveluverkoston kokouksissa tullaan käsittelemään työikäiselle väestölle suunnattuja palveluita erillisinä kokonaisuuksina. Palveluverkostotoiminnalla vastataan TEA-viisaritulosten osoittamaan tietoon siitä, ettei johtoryhmä seuraa riittävästi kuntalaisten terveydenedistämiseen liittyviä indikaattoreita. Palveluverkoston kokouksissa avataan indikaattoritietoja aihealueittain, josta ne käsittelyn jälkeen tulevat myös johtoryhmälle tiedoksi.

Matalan kynnyksen palveluna Asiointipiste on palvellut kuntalaisia kirjastolla elokuusta 2017 alkaen. Asiointipisteeltä kuntalaiset saavat palveluneuvontaa ajanvarauksella tai ilman mm. Kela-asioinnissa, työllisyyspalveluista tai muista kunnan palveluista. Asiointipisteellä saa tukea ja apua sähköiseen asiointiin.

Työttömyysluvut ovat olleet laskussa. Osana työllisyyspalveluita on toteutettu elämänhallintaa tukevaa ryhmätoimintaa, vertaistukeen perustuvia keskusteluryhmiä sekä matalankynnyksen palveluna työnhakukahvilatoimintaa kirjastolla. Ohjauksessa on otettu huomioon erilaisia osakokonaisuuksia, joista hyvinvointi koostuu; uni, talous, ravinto, liikunta, sosiaalinen kanssakäyminen, päihteettömyys. Työnhakukahvila on ollut kaikille kuntalaisille avointa toimintaa. Toimintaa on toteutettu aikaisempaa enemmän yhteistyössä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

Liikuntatoimi on lisännyt kaikille maksuttomia liikuntaryhmiä. Lisäksi kunnan liikunta-alueilla on tehty

kunnostustoimenpiteitä, ulkoliikuntapaikkojen kehittämishankkeen myötä. Liikuntaneuvontaa on toteutettu erilaisissa tapahtumissa ja kohdennetusti suositusten mukaan liian vähän liikkuville työikäisille. **VESOTE** -hankkeeseen osallistuu työntekijöitä terveys- ja liikuntatoimen sektorilta. Hankkeen kehittämistoimet painottavat liikkumista, ravitsemusta ja unta. Lopullisena hankkeen päämääränä on, että suomalaiset lisäävät liikkumista, vähentävät istumista, syövät monipuolisesti ja terveellisesti sekä nukkuvat paremmin. Koulutus kohentaa paikallisia valmiuksia toteuttaa elämäntapaohjausta erilaisissa toimintaympäristöissä.

Kirjasto- ja kulttuuripalvelut tarjosi maksuttomia kulttuurin osallistumismahdollisuuksia. Omatoimiasioinnin myötä kirjastopalvelun saavutettavuus on kohentunut merkittävästi. Palvelurakenteella ja yhteistyösopimuksilla huolehdittiin väestön yhdenvertaisista mahdollisuuksista sivistykseen ja kulttuuriin sekä tarjottiin mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen. Matalan kynnyksen palveluina kirjastossa toimi avoin, maksuton lukuvinkki- ja seurakunnan kanssa yhteistyössä järjestetty Elämää ja elokuvia -piiri. Työikäisille järjestettiin yleishyödyllisiä luentoja ja osasta nuorten työpajoja myös aikuisille sopiva. Kulttuuritoimi tarjosi maksuttomia näyttelyitä, näyttelytilaa, musiikki- ja teatteriesityksiä sekä toi esiin punkalaitumelaista osaamista ja kulttuuriperintöä. Kuntalaisia osallistettiin toiminnan suunnitteluun: näkemystä kulttuuripalveluista kartoitettiin kulttuurikyselyllä, kirjastossa järjestettiin valtakunnallinen kirjastokysely sekä pitkin vuotta lyhyempiä gallupeja mm. palveluajoista ja kokoelmaan valittavasta kirjallisuudesta.

Tekninen toimi on yhteistyössä hallintotoimen kanssa toteuttanut keskustan elävöittämissuunnitelman, jonka päätarkoituksena oli rakentaa näyttävä maamerkki kuntaan ja lisätä sitä kautta kunnan kiinnostavuutta ja keskustan elinvoimaisuutta.

Hankkeen tuloksena entinen ns. TB:n tontti kunnostettiin Pietarinaukioksi, joka toimii kuntalaisten yhteisenä olohuoneena. Pietarinaukiolla on mm. tapahtumalava, lähiliikuntapaikka ja kunnan infotaulu. Jokirantaan rakennettiin lisäksi laiturin ja kevyen liikenteen väylä. Tavoitteena oli lisätä kuntalaisten ja matkailijoiden virkistysmahdollisuuksia sekä hyödyntää vesistön läheisyyttä keskustassa.

Ikäihmisten hyvinvoinnin tukeminen

Vanhusneuvosto kokoontui vuoden aikana neljästi ja antoi lausunnon koskien Pakarin kiinteistöjen vuokraamista sekä Osuuspankin yhdistymistä. Kokouksissa käsiteltiin laajasti ikääntyneen väestönosan palveluita ja tiedotettiin ajankohtaisista asioista. Suunnitelma ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämisestä ja toimintakyvyn ylläpitämisestä käsiteltiin ja lähetettiin edelleen valtuustokäsittelyyn. Neuvosto aloitti toimintasuunnitelman laatimisen. Myös Sotesista oli vanhusneuvostossa edustus.

Kunnan johtoryhmän jäsenet jalkautuivat torille kuunnellen ja keskustellen kuntalaisten kanssa. Kirjastossa järjestettiin syksyllä kuntalaisten ja viranhaltijoiden yhteinen keskustelutilaisuus. Toimenpiteillä tarjottiin osallistumisen mahdollisuutta myös ilman sähköisiä järjestelmiä.

Sataopisto tunnistaa roolinsa hyvinvoinnin edistäjänä ja yksinäisyyden torjunnassa. Opistopalveluita käytettiin aktiivisesti: Punkalaitumella järjestetyille kursseille osallistui 720 henkilöä. Kirjaston kotipalvelu toimitti aineistoja Sotesin kotihoidon välityksellä asiakkaille, jotka ovat estyneet käymästä kirjastostossa korkean iän tai terveydentilan vuoksi. Palvelu parantaa kulttuurisältöjen saavutettavuutta ja esteettömyyttä.

Työllisyydenhoidon yksikkö yhdessä Sotesin kanssa tuottaa ikäihmisille kauppa-asiointipalvelua. Palvelu on suunnattu kuntalaisille jotka eivät pääse asioimaan itse kaupassa korkean iän tai terveydentilan vuoksi.

Sastamalan seudulla on laadittu alueellinen ravitsemussuunnitelma. Suunnitelmatyössä on Punkalaitumen kunnasta ollut mukana palvelupäällikkö. Suunnitelmassa on eritelty tavoitteet ikäihmisten ravitsemuksen laadun kehittämisestä.

Kunnassa toimii palveluliikenne, joka on perinteisen linja-autoliikenteen ja taksiliikenteen välimuoto. Palveluliikenne on kutsujoukkoliikennettä sekä osa kaikille avointa joukkoliikennettä. Liikenteellä ei ole alueella kiinteää reittiä, vaan aikataulutetut reittipisteet, joiden kautta reitit ajetaan. Auton ajoreitti muodostuu siten ennakkoon tehtyjen tilausten ja reittipisteiden aikataulujen mukaan.

3 Johtopäätökset

PIRKANMAAN ALUEELLISEN HYVINVOINTIKERTOMUKSEN JOHTOPÄÄTÖKSET JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

Pirkanmaan alueellisen terveyden edistämisen koordinaation painopisteet vuosille 2017–2020 ovat:

1. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen
2. Ikäihmisten elämänhallinnan edistäminen
3. Päihitteettömän elämäntavan tukeminen
4. Savuttomuudesta terveyttä

Punkalaitumen kunta huomioi hyvinvointiohjelmassa Pirkanmaan alueellisessa hyvinvointikertomuksessa kuntien vastuulle suunnattuja toimenpiteitä.

TOIMIALAKOHTAISET JOHTOPÄÄTÖKSET JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

HALLINTOTOIMI

Hallinto

- tiedottamista ja viestintää tehostetaan, jotta kuntalaiset löytävät tarvitsemansa palvelut sekä pääsevät vaikuttamaan niiden sisältöön
- kunnan omistamien maa- ja metsäalueiden hyödyntäminen kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia edistävässä työssä
- yrittäjähenkisyyden korostaminen maaseututoimessa ja aktiivinen yhteistyö Joutsenten Reitin kanssa
- erillisessä elinvoimaohjelmassa kiinnitetään huomiota kunnan elinvoimaisuuteen myös kuntalaisten hyvinvoinnin näkökulmasta

Kuntalaisten osallisuus

- paikallinen, ainutlaatuinen ja laadukas kolmannen sektorin yhteistyö ei kärsi muutoksista, tiivistetään yhteistyötä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa entisestään
- vanhusneuvoston aktiivinen rooli ikääntyneiden osallisuuden lisäämisessä, ennaltaehkäisevien ja hyvinvointia edistävien palvelujen nostaminen esiin vanhusneuvostossa
- nuorisovaltuusto ja oppilaskunnat tuovat lasten ja nuorten äänen mukaan päätöksentekoon aktiivisella otteella
- kuntalaisten kuuleminen tuodaan uudelle tasolle (ylläpidetään nykyiset), aihepiireittäin/ikäryhmittäin

Ravitsemus

- terveellisen arjen ruokailun edistäminen
- aterioiden kautta ylipainon ehkäisy etenkin lapsilla, nuorilla ja työikäisillä panostamalla joukkoruokailun laatuun sekä yksilöiden ja perheiden tukemiseen (painonhallinnan tiedot ja taidot)
- ruokakasvatuksen edistäminen; elämäntapaohjaus varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja lukiossa; ikääntyneiden vajaaravitsemuksen aikainen tunnistaminen, ehkäisy ja hoito

SIVISTYSTOIMI

Nuoriso- ja liikuntapalvelut

- palvelut säilyvät lähellä kuntalaisia, kuntalaiset vaikuttavat aktiivisesti palveluiden tuottamiseen
- seurataan aktiivisesti indikaattoritietoja, jotta pystytään reagoimaan esiin nouseviin ilmiöihin
- asiakaslähtöisyys ja kuntalaisten kuuleminen palvelutuotannossa, vastataan kysynnän tarpeisiin

- liikuntaneuvonta ja nuorten tieto-/neuvontapalvelut vakiinnutetaan kunnan palvelutarjontaan, liikuntaneuvonta yhteistyötä terveystieteiden kanssa tiivistetään
- huomioidaan kulttuurisen nuorisotyön mahdollisuuksia yhteistyössä kulttuuritoimen kanssa
- tarjotaan monipuoliset liikuntamahdollisuudet, säilytetään/lisätään matalan kynnyksen liikuntaryhmiä, liikuntapalvelut tavoittaa uusia kohderyhmiä
- koulutetaan eri-ikäisiä vertaisohjaajia tuottamaan liikuntapalveluita, huomioidaan entistä paremmin seurayhteistyön mahdollisuudet
- tiivistetään yhteistyötä urheiluseurojen kanssa
- tarjotaan nuorille ohjausta elämänhallintaan
- käytetään resurssia ennaltaehkäisevään päihdetyöhön
- onnistutaan löytämään tehokkaasti seudullisen, maakunnallisen ja kunnallisen toiminnan rajapinnat; yhteistyö on kaksisuuntaista, paikalliset tarpeet huomioivaa

Ohjaus- ja neuvontapalvelut

- säilytetään matalan kynnyksen neuvontapiste huomioiden eri-ikäisten kuntalaisten tarpeet
- toimitaan aktiivisesti työttömyyden vähentämiseksi, löydetään tulevaisuuden haasteisiin vastaavat palvelut ja toimintamuodot yhteistyössä muiden toimijatahojen kanssa
- maahanmuuttajataustaiset henkilöt saavat tarvittavan tuen ja neuvonnan kotoutumisprosessin eri vaiheissa
- onnistutaan löytämään tehokkaasti eri toimijatahojen seudullisen, maakunnallisen ja kunnallisen toiminnan rajapinnat; yhteistyö on kaksisuuntaista paikalliset tarpeet huomioivaa; kuntalaiset saavat tarvitsemansa palvelut hyvinvoinnin edistämisen näkökulmista

Kirjasto- ja kulttuuripalvelut

- Pirkanmaan alueellista kulttuurihyvinvointisuunnitelmaa hyödynnetään paikallisessa hyvinvointityössä, kulttuuripalveluista on edustus kunnan hyvinvointiryhmässä
- tavoitteena on, että osallisuus kulttuuriin kauttaaltaan kohenee
- seurataan hyvinvoinnin mittareita ja indikaattoreita aktiivisesti ja paikannetaan ryhmiä, joiden keskuudessa hyvinvointia voidaan edistää kulttuurin keinoin; etsitään ja kokeillaan hyvinvointivaikutuksia tuottavia kulttuuripalveluita kohderyhmittäin, kulttuuripalvelut tavoittavat eri väestöryhmiä
- lisätään yksinäisyyden riskiryhmään kuuluvien maksuttomia tai huokeita taide- ja kulttuuripalveluita
- vakiinnutetaan palvelurakenne siten, että kulttuurilähetteen voi ottaa kokeilukäyttöön terveydenhuollossa
- vakiintuneen palvelurakenteen myötä myös 100 minuuttia kulttuuria -suositusten uskottavuus parantuu
- nuorten kulttuuripalvelut tukevat tai parhaimmillaan ovat keskeinen osa nuorisotyötä
- museo- ja näyttelytoimintaa tuotetaan yhdessä kuntalaisten kanssa
- vapaan sivistystyön kurssitarjonta tukee hyvinvointityötä, esim. elämänhallintaa ja kansalaistaitoja kehittävät kurssit ja ihmisiä yhteisen asian ympärille saattavat kurssit
- kunnassa järjestetään taiteen perusopetusta
- kirjastopalveluissa kiinnitetään huomiota ikääntyvän väestönosan kirjastopalveluiden saavutettavuuteen sekä kokeillaan aktiivisesti keinoja edistää monipuolista lukemista

Varhaiskasvatus/koulutoimi

- varautuminen maakuntauudistuksen tuomiin muutoksiin, esim. kuraattoriresurssi
- kasvatuksen ja opetuksen tukipalveluiden saatavuuden turvaaminen
- muuttuviin toimintaympäristöihin elämäntapaohjaus tiiviiksi osaksi arkea, kannustetaan oppilaita terveellisiin ja liikunnallisiin elintapoihin
- uudet valmistuvat rakennukset, yhteiskoulu-lukio ja päiväkotit, tarjoavat punkalaitumelaisille lapsille ja nuorille hyvän toimintaympäristön vuosikymmeniksi eteenpäin, kouluviihtyvyys ja fyysiset työolot paranevat merkittävästi
- VASU-keskustelujen yhteydessä pyritään selvittämään lapsiperheiden liikuntaan, ravitsemukseen ja lasten nukkumiseen liittyviä asioita
- varhaiskasvatuksen toimintaympäristöissä ja toiminnan suunnittelussa otetaan huomioon varhaiskasvatuksen liikuntasuosituksia ja uudet ravitsemussuosituksia
- varhaiskasvatussuunnitelmassa on oma osionsa itsensä huolehtimisesta ja arjen taidoista, jossa huomioidaan hyvinvointiin liittyviä asioita laajasti ja monipuolisesti
- uuden päiväkodin toiminnassa huomioidaan päiväkodin toiminta hyvinvoinnin, ravitsemuksen ja liikunnan näkökulmasta, pääpaino varhaiseen puuttumiseen
- yhteistyö (ohjeistukset) mm. sosiaalipuolen kanssa lasten, nuorten ja lapsiperheiden vaikuttavia ennaltaehkäiseviä ja avopalveluita kehitettävä, tiedottamista tulee näiden osalta tehostaa; lasten ja nuorten henkisen hyvinvoinnin parantaminen
- yhteisöllisyyden merkitystä tullaan korostamaan koulunkäynnissä ja varhaiskasvatuksessa

TEKNINEN TOIMI

Asuminen

- monipuolisten asumismahdollisuuksien turvaaminen

Ympäristö

- valmiussuunnitelma ja vesihuoltolaitoksen varautumissuunnitelma ovat ajantasalla, turvaavat kuntalaisten turvallisuuden yhteiskunnan eri häiriötilanteissa
- kiinnitetään huomiota puisto-, leikki- ja liikunta-alueista tiedottamiseen
- osallistetaan kuntalaisia mukaan virkistysalueiden kehittämiseen, nuorisokyselyn tulokset huomioiden
- kiinnitetään huomioita liikenneturvallisuussuunnitelmassa esiin nouseviin asioihin
- uuden koulu- ja päiväkotirakennusten sekä niiden piha-alueiden suunnittelussa kiinnitetään huomiota terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen
- esteettömyysselvitykset, kaatumistilanteiden ennaltaehkäisy
- pyritään energiaa säästäviin ja vähäpäästöisiin hankintoihin

EVA MENETTELY

Päätösten vaikutusten ennakoarviointi käytännön työkaluna auttaa arvioimaan kuntalaisiin kohdistuvia vaikutuksia ja vähentämään hyvinvointi- ja terveystarpeita eri väestöryhmien välillä. Päättyneellä valtuustokaudella EVA-arviointia ei ole käytetty riittävästi, joten menettelyn käyttöönotto on tarpeellinen tulevaisuuden suunnitelmia laadittaessa ja päätöksiä valmisteltaessa.

OSA II HYVINVOINTIOHJELMA VUOSILLE 2018-2021

Käynnissä olevan valtuustokauden keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet on koostettu hyvinvointiohjelmaan; edellisten hyvinvoinnin tilaa kuvaavien raporttien, valtakunnallisten indikaattoritietojen, paikallisesti kerättyjen tutkimustulosten sekä Pirkanmaan alueellisen hyvinvointikertomuksen pohjalta. Toimialat ovat määritelleet hyvinvointiohjelmaan tavoitteita ja toimenpiteitä kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi vuosille 2018- 2021.

Hyvinvointisuunnitelman toteutumista sekä vaikutuksia seurataan/arvioidaan vuosittain tilinpäätöksen teon yhteydessä. Talousarvion laadinnan yhteydessä tarkennetaan hyvinvointiohjelman tavoitteita kulloisenkin toimintavuoden osalta talousraamin antamien mahdollisuuksien mukaan.

Sosiaali- ja terveystalouden osalta hyvinvointiohjelma on laadittu Sotesin toimesta ja sisältyy Sastamalan kaupungin hyvinvointisuunnitelmaan. Sotesin asettamat tavoitteet koskevat myös Punkalaidunta. [Sastamalan kaupungin hyvinvointisuunnitelma v. 2018 - 2021](#)

4 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

[Ravitsemissuunnitelma](#)

[Kotouttamisohjelma](#)

[Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma](#)

[Punkalaitumen terveystaloudensuunnitelma](#)

[Varhaiskasvatussuunnitelma](#)

[Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma](#)

[Suunnitelma ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi ja tukemiseksi Sotesin toiminta-alueella](#)

[Perusopetuksen opetussuunnitelma](#)

[Punkalaitumen lukion tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma](#)

[Punkalaitumen koulujen tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma](#)

[Punkalaitumen kunnan oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma](#)

[Lounais-Pirkanmaan viisaan ja turvallisen liikumisen suunnitelma/Punkalaidun](#)

[Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma 2017-2019, päivitys 2018](#)

[Ympäristönsuojelun valvontasuunnitelma 2017-2019, päivitys 2018](#)

[Eläinlääkintähuollon ohjelma 2015-2019](#)

[Kaavoituskatsaus](#)

[Pirkanmaan alueellinen hyvinvointikertomus 2017-2020](#)

[Pirkanmaan alueellinen terveyden edistämisen suunnitelma](#)

[Pirkanmaan alueellinen terveystaloudensuunnitelma](#)

[Pirkanmaan alueellinen kultturihyvinvointisuunnitelma](#)

[Pirkanmaan mielenterveys- ja päihdestrategia](#)

5 Tavoitteet ja toimenpiteet

HYVINVOINTIOHJELMA 2018-2021			
TAVOITE	TOIMENPIDE	VASTUUTAHO	MITTARI
Osallisuus			

Yhteisöllisyyden edistäminen, kuntalaisten kuuleminen	Monialaiset asiakasraadit, osallistaminen toiminta- ja palvelusuunnitteluun	osastojen esimiehet	Toiminta- ja palvelusuunnitteluun osallistettu K/E
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteet kunnassa	Asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamiskeinot on esitelty kunnan nettisivuilla	hallintotoimi	kyllä/ei
Päätösten vaikutusten ennakoarviointi EVA -menetelmän käyttöönotto	Päivitetään EVA-ohjeet sekä koulutetaan valmistelijat ja esittelijät	hallintotoimi	Ohjeet laadittu kyllä/ei Koulutus järjestetty kyllä/ei
EVA-menetelmän käyttäminen	Hallituksen ja lautakuntien päätöksistä tehty EVA-arviointi ohjeen mukaisesti	valmistelijat ja esittelijät	Toteutunut/ei toteutunut
Yhteisöllisyyden lisääminen kouluissa	Oppilaita ja opiskelijoita pyritään kuulemaan entistä enemmän kun suunnitellaan koulun toimintaa ja käytänteitä.	rehtorit	Asiakastyytyväisyys kyseilystä saatu palaute
Yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisääminen varhaiskasvatuksessa	Pienten lasten osallisuuden huomioiminen perustuu paljon perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön ja vanhempien huomioimiseen. Asiakastyytyväisyyskysely	varhaiskasvatusjohtaja	Asiakastyytyväisyydestä saatu palaute
Ennaltaehkäisevä toiminta			
Kulttuuripalveluihin hakeutuu yhä useampi	Kulttuurilähetteen pilotointi	kulttuuritoimi / sote	lähetteitä annettu
Kuntalaiset kiinnittävät itse aikaisempaa enemmän huomiota omaan terveyden edistämiseensä	Hyvinvointia edistävän kannustinjärjestelmän luominen	kulttuuri/hyvinvointijohtaja	kannustinjärjestelmä käytössä kyllä/ei järjestelmästä saatu palaute
Yksinäisyyttä kokevien osuus väestöstä vähenee	Matalan kynnyksen liikunta ja kulttuuritoimintaa yksinäisyyden riskiryhmän väestölle	liikunta/kulttuuritoimi/ järjestöt	osallistujien määrä/ tilaisuuksien määrä
Mielenhyvinvoinnin tukeminen	Järjestetään mielenterveyden ensiapukurssi	hyvinvointijohtaja	toteutunut kurssi: kyllä/ei, osallistujat, saatu palaute
Liikuntapaikkojen käytön lisääminen	maksuttomat, hyväkuntoiset ja esteettömät liikuntapaikat	liikuntatoimi/ tekninen toimi	esteettömyyden lisääminen liikuntapaikkojen määrä, liikuntahalli maksut
Oppilaat ja opiskelijat kiinnittävät aikaisempaa enemmän huomiota oman terveyden edistämiseen	Toiminta ja valistus tukevat tavoitetta	koulutoimi	Kouluterveyskyseilyiden, hyvinvointiprofiilin tulokset

	Rakennus- ja		
Kunnan rakennuskohteissa toteutuvat esteettömyys ja turvallisuus	yhdyskuntateknisessä suunnittelussa otetaan huomioon esteettömyys ja turvallisuus	tekninen toimi ja muut toimialat	Puhdas sisäilma, tilojen ja rakenteiden yhdenvertainen käyttömahdollisuus
Perheet kiinnittävät enemmän huomiota lasten monipuoliseen ruokailuun ja liikkumiseen	Henkilöstölle ja lasten vanhemmille suunnattu ravitsemusluento/vanhe mpainilta	varhaiskasvatuksen henkilöstö ja varhaiskasvatusjohtaja	kyllä /ei
Alueellisen hyvinvointikertomuksen kuntakohtaiset tavoitteet			
Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen			
Lisätään lasten ja nuorten osallisuutta taide- ja kulttuuritoimijoina	Painotetaan kulttuuritoimijuutta nuorisotyössä, järjestetään kerhotoimintaa ja matalan kynnyksen tapahtumia kohderyhmälle. Hanke	kulttuuritoimi / koulutoimi /nuorisotoimi / varhaiskasvatus / järjestöt	Kerhotoiminnan tuntimäärä, Lapsille tai nuorille suunnattujen kulttuuritapahtumien määrä vuosittain
Lisätään lasten ja nuorten tietoisuutta hyvinvoinnin eri osa tekijöistä	Esitellään ja käydään läpi oppilaiden kanssa indikaattorien osoittama tieto, nuorisovaltuusto käsittelee kokouksissaan lasten ja nuorten hyvinvointiin ja terveyteen liittyviä tilastoja	sivistystoimi	tilaisuuksien määrä, palaute
Kunnan kaikki toimialat sisällyttävät talous- ja toimintasuunnitelmiinsa lasten, nuorten ja lapsiperheiden liikkumisaktiivisuutta tukevia toimenpiteitä, arjen liikkumisen lisääminen	Osastokohtaiset tavoitteet talousarvion yhteydessä; välineet, toimintatapamuutokset, tiedottaminen, osallisuus, liikuntapolku eri palveluista	osastojen esimiehet	liikunta-aktiivisuus, TEA-viisari, kirjattujen toimenpiteiden määrä
Varhaiskasvatuksessa olevat lapset pääsevät liikkumaan monipuolisesti	Perhepäivähoitajille ja lapsille mahdollistetaan yhteinen liikuntatuokio kerran kuukaudessa	varhaiskasvatusjohtaja	Liikuntatuokioiden määrä, osallistujien määrä, TEA-viisari
Ikäihmisten elämänhallinnan tukeminen			
Kulttuuripalveluita on ikäihmisten saavutettavissa	Selvitetään hakeutuvan toiminnan mahdollisuuksia. Kirjaston kotipalvelu. Ikäpiste-yhteistyö	kirjastotoimi, kulttuuri	kotipalvelussa on asiakkaita

Ikäihmiset ovat osallisina toimijoina	Otetaan ikäihmiset mukaan heille suunnatun toiminnan suunnitteluun ja arviointiin	kaikki osastot ja yhteistyökumppanit, vanhusneuvosto	Osallistamisen pohjalta syntyneet palvelut ja arviot
Vanhusneuvoston näkyvyyden lisääminen ja kuuleminen päätöksenteossa	Lausuntopyyntö, tiedotus, vanhusneuvoston edustus kunnanhallituksessa	hallintotoimi	Valtuustossa käsiteltujen lausuntojen ja aloitteiden määrä Vanhusneuvostosta edustus hallituksessa
Ikäihmiset liikkuvat aikaisempaa enemmän	Lisätään penkkejä ikäihmisten käyttämien ulkoilureittien/kävelypolkujen varrelle	tekninen toimi	lisättyjen penkkien määrä, ikäihmisten toimintakyky
Tuetaan kotona-asumista mahdollisimman pitkään	Toimitetaan koti- ja ruokapalvelun mukana liikuntaohjeistusta	liikuntatoimi	toimitettujen ohjeiden määrä/laatu, ikäihmisten toimintakyky
Esteettömyys mahdollistaa palveluihin osallistumisen	Esteettömyyskartoituksen suorittaminen/ esteettömyysEVA, Esteettömyydessä huomioidaan liikkumisen lisäksi "aistiesteettömyys", mm. heikkonäköisyys, huonokuuloisuus	tekninen toimi, osastojen esimiehet	esteettömyyskartoitukset tehty; kyllä/ei, %toimipaikoista - Parannusehdotukset vietytalous- ja toimintasuunnitelmiin
Päihteettömän elämäntavan tukeminen/ Savuttomuudesta terveyttä			
Tarjotaan edullisia tai maksuttomia osallistumis- ja harrastusmahdollisuuksia	Kulttuurisisältöisiä kurssseja tarjotaan ja hinnoittelu on kohtuullinen. Kulttuuritapahtumia on säännöllisesti ja osallistuminen on ennakoitavissa	Sataopisto / kulttuuritoimi	Toteutuneet kulttuurisisältöiset kurssit ja osallistujien määrä. Tapatumakalenterin merkinnät
Alkoholin saatavuuden säätely	Selvitetään Pakka-toimintamallin hyödyntämismahdollisuudet	nuorisotoimi / elinkeinoelämä	Kunta mukana Pakka-toiminnassa; kyllä/Ei
Yhä harvempi oppilas ja opiskelija käyttää tupakkatuotteita ja päihteitä	Monipuolinen valistus, ennaltaehkäisevä työote	koulutoimi, nuorisotoimi	Kouluterveyskyselyiden ja hyvinvointiprofilin tulokset
Turvallisuus			
Koulujen turvallisuussuunnitelmat ja koulujen fyysinen ympäristö tukevat oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvointia	Koulujen pihat ja sisätilat suunnitellaan mahdollisimman turvallisiksi ja liikkumista edistäväksi	koulutoimi	tyytyväisyys kysely, sattuneet tapaturmat
	Uuden päiväkodin pihaa, ympäristöä ja sisätiloja		

Varhaiskasvatuksen turvallisuussuunnitelmat ja toimintaympäristöt tukevat lasten liikkumismahdollisuuksia	suunnitellessa huomioidaan mahdollisuudet liikkumiseen monipuolisesti ja turvallisesti	varhaiskasvatus	asiakaskysely, sattuneet tapaturmat
Liikenneonnettomuuksien vähentäminen valtakunnallisten tavoitteiden mukaisesti, jalankulun ja pyöräilyn lisääminen autoilun sijaan sekä liikennekäyttäytymisen parantaminen jatkuvalla liikenneturvallisuustyöllä	Laaditun viisaan ja turvallisen liikkumisen suunnitelman toimeenpano	kaikki toimialat, liikenneturvallisuustyöryhmä	Liikenneonnettomuuksien määrä, toteutettujen liikenneympäristön parantamistoimenpiteiden määrä, liikenneturvallisuusaiheisten tapahtumien määrä

Laadittu 06.06.2018

OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY

Hyväksytty valtuustossa osaksi toiminnan ja talouden strategista suunnittelua 18.06.2018

6 Suunnitelman laatijat

Asa Arto, Yhteiskoulun ja lukion rehtori

Henttinen Pirkko-Liisa, varhaiskasvatusjohtaja

Hjelm Jari, kulttuurijohtaja

Mäkiranta Tiina, hyvinvointijohtaja

Mölsä Oili, hallinto- ja talousjohtaja

Rytky Seppo, tekninen johtaja

7 Suunnitelman hyväksyminen

Kunnanhallitus 11.6.2018

Kunnanvaltuusto 18.6.2018

Hyväksytty valtuustossa osaksi toiminnan ja talouden strategista suunnittelua 18.06.2018